

УДК 340.11(477)(063)
ББК 67.9(4Укр)300я43
Т 33

Редакційна колегія:

Стратонов В. М. – д.ю.н., професор, ректор Херсонського державного університету, заслужений юрист України;

Сайнчин О. С. – д.ю.н., професор, в.о. завідувача кафедри галузевого права;

Казанчан А. А. – к.ю.н., доцент, в.о. декана юридичного факультету, завідувач кафедри адміністративного і господарського права;

Новікова М. М. – к.ю.н., доцент, доцент кафедри історії та теорії держави і права;

Зубенко В. В. – к.ю.н., доцент, доцент кафедри історії та теорії держави і права;

Риженко І. М. – к.ю.н., доцент, доцент кафедри галузевого права;

Волкович О. Ю. – к.ю.н., доцент, доцент кафедри адміністративного і господарського права, помічник декана з наукової роботи;

Гавловська А. О. – старший викладач кафедри галузевого права;

Стрельцов Є. Л. – доктор юридичних наук, професор, член-кореспондент Національної академії правових наук України,

Заслужений діяч науки і техніки України, вчений секретар

Південного регіонального наукового центру НАПрН України.

Відповідальний за випуск:

Стратонов В. М. – д.ю.н., професор, ректор Херсонського державного університету, заслужений юрист України.

Т 33 Тенденції та пріоритети реформування законодавства України: матеріали всеукраїнської науково-практичної конференції, м. Херсон, 11-12 грудня 2015 р. – Херсон : Видавничий дім «Гельветика», 2015. – 224 с.

ISBN 978-966-916-055-3

У збірнику представлено стислий виклад доповідей і повідомлень, поданих на всеукраїнську науково-практичну конференцію «Тенденції та пріоритети реформування законодавства України», яка відбулася на базі юридичного факультету Херсонського державного університету 11-12 грудня 2015 р.

УДК 340.11(477)(063)
ББК 67.9(4Укр)300я43

З метою додаткового забезпечення інтересів відчужувачів, Главу 57 ЦК України доцільно доповнити і нормою про те, що у випадку, якщо набувач вчинив замах на життя відчужувача або умисно позбавив його життя, він втрачає право власності на набуте за договором довічного утримання майно, і воно за рішенням суду повертається відчужувачеві або передається його спадкоємцям.

Моїсеєнко Ю. М.

аспірант кафедри цивільного права № 2

*Національного юридичного університету імені Ярослава Мудрого
м. Харків, Україна*

ДЕЯКІ ПИТАННЯ СУДОВОГО ЗАХИСТУ СУБ'ЄКТИВНИХ ЦИВІЛЬНИХ ПРАВ СТОРІН ДОГОВОРУ БАНКІВСЬКОГО ВКЛАДУ (ДЕПОЗИТУ)

Порушення умов договору банківського вкладу (депозиту) є підставою для звернення за захистом порушених цивільних прав. Під суб'єктивним цивільним правом в юридичній літературі розуміється юридично забезпечена міра можливої або дозволеної поведінки суб'єкта цивільних правовідносин. Метою захисту цивільного права є його відновлення, а у разі неможливості цього – компенсація завданої порушенням цього права шкоди. Специфіка цивільно-правового захисту суб'єктивного цивільного права полягає насамперед у застосуванні тих механізмів, що забезпечують усунення перешкод у здійсненні цього права, його відновлення, компенсацію завданої порушенням шкоди [1, с. 195, 197, 199].

Стаття 16 ЦК України передбачає можливість кожної особи на звернення до суду за захистом свого особистого немайнового або майнового права. Особливістю судової форми захисту суб'єктивних цивільних прав сторін договору банківського вкладу (депозиту) є те, що прямо чи побічно такий захист здійснюється судами трьох юрисдикцій: цивільними, господарськими та адміністративними. Характерними рисами захисту зазначених прав судами різних юрисдикцій є наявність таких критеріїв, як суб'єктивний склад учасників спірних правовідносин, правова природа спірних правовідносин та визначення юрисдикції справ окремих категорій у законодавстві незалежно від перших двох критеріїв. У зв'язку з цим автор не погоджується з позицією К.В.Гусарова в тому, що розмежування сфер діяльності судів різних юрисдикцій проводиться по сукупності лише двох критеріїв: за суб'єктивним складом та характером спірних правовідносин [2, с. 57].

Вважаємо, що розмежування юрисдикції цивільних та господарських судів по захисту суб'єктивних цивільних прав сторін договору банківського вкладу (депозиту) слід здійснювати лише за суб'єктивним складом. Так, відповідно до ст. 1 ГПК України, юридичні особи та громадяни, які здійснюють підприємницьку діяльність без створення юридичної особи і в установленому порядку набули статусу суб'єкта підприємницької діяльності, мають право звертатися до господарського суду згідно з встановленою підвідомчістю господарських справ за захистом своїх порушених або оспорюваних прав і охоронюваних законом інтересів, а також для вжиття передбачених Кодексом заходів, спрямованих на запобігання правопорушенням. На відміну від вказаного, у цивільному судочинстві по справам вказаних категорій однією із сторін виступає фізична особа, яка не здійснює підприємницької діяльності.

У зв'язку з цим слід відмітити і те, що особливостями захисту суб'єктивних прав сторін договору банківського вкладу (депозиту) в порядку господарського судочинства є вимоги ч.2 ст.1060 ЦК України, відповідно до якої за договором банківського вкладу незалежно від його виду банк зобов'язаний видати вклад або його частину на першу вимогу вкладника, крім вкладів, зроблених юридичними особами на інших умовах повернення, які встановлені договором. Однак якщо умовами укладеного сторонами договору передбачений інший порядок повернення юридичній особі вкладу з огляду на вимоги, зокрема, ч.2 ст.1058 ЦК України, то банк зобов'язаний діяти, враховуючи умови договору [3].

При розгляді цивільних справ по захисту порушених прав сторін договору банківського вкладу (депозиту) однією з проблем правозастосування є визначення належних норм права, що регламентують розв'язання тих чи інших правових конфліктів, що виникають із спірних правовідносин, що описуються. Так, 21.01.2014 року між вкладником та відповідачем був укладений Договір про банківський строковий вклад (депозиту) «Класік» на 370 днів в іноземній валюті. Згідно п. 1 Договору, відповідач зобов'язувався прийняти від позивачки грошову суму вкладу в сумі 4015 дол. США. Відповідно до п. 2. Договору, позивач нараховує і виплачує позивачці проценти за ставкою 10 % річних. Строк дії Договору складав 370 днів до 26 січня 2015 р. Відповідно до п. 1 Договору, позивачка внесла в касу Відповідача 4015,00 дол. США в день підписання Договору на депозитний рахунок згідно умов Договору. Проте після сплину часу дії договорів відповідач не повернув вклади позивачці.

Банк не заперечував проти того, що вклади своєчасно не були повернуті позивачці, але при цьому посилався на постанову Правління Національного банку України від 01.12.2014 року №758 «Про врегулювання ситуації на грошово-кредитному та валютному ринках України», відповідно якої банки зоб-

бов'язані обмежити видачу готівкових коштів в іноземній валюті з поточних та депозитних рахунків клієнтів через каси та банкомати в межах до 15000 грн. на добу на одного клієнта в еквіваленті за офіційним курсом Національного банку України. Але нормативно-правові акти Національного банку України не є актами цивільного законодавства України у розумінні ст. 4 ЦК України, оскільки є нормативно-правовими актами органу державного управління.

Таким чином, посилення відповідача (ПАТ «Банк «Фінанси та Кредит») на вищезазначену постанову Правління Національного банку України є безпідставним, оскільки зазначена постанова є розпорядним актом, яка адресована обмеженій кількості осіб і таке регулювання здійснюється в межах адміністративно-правових відносин Національного банку України з банками, які охоплюються його наглядовою діяльністю. Ці постанови банку не встановлюють нових прав або обов'язків для громадян, не можуть зачіпати їх права, свободи та інтереси [4].

Особливостями захисту суб'єктивних прав сторін договору банківського вкладу (депозиту) в порядку адміністративного судочинства можна визнати те, що вимоги пред'являються передусім до ліквідаторів банківських установ та (або) до Фонду гарантування вкладів фізичних осіб при здійсненні ними владних управлінських функцій. Прикладом може служити наступна справа, що була предметом розгляду Вищого адміністративного суду України. З метою забезпечення прав Фонду гарантування вкладів фізичних осіб (надалі – Фонду), уповноважена особа останнього забезпечує перевірку правочинів (у тому числі договорів), вчинених (укладених) банком протягом одного року до дня запровадження тимчасової адміністрації банку, на предмет виявлення правочинів (у тому числі договорів), що є нікчемними з підстав, визначених Законом України «Про систему гарантування вкладів фізичних осіб». За змістом ч. 3 ст. 38 зазначеного Закону, правочини (у тому числі договори) неплатоспроможного банку є нікчемними з таких підстав: банк безоплатно здійснив відчуження майна, прийняв на себе зобов'язання без встановлення обов'язку контрагента щодо вчинення відповідних майнових дій, відмовився від власних майнових вимог; банк до дня визнання банку неплатоспроможним взяв на себе зобов'язання, внаслідок чого він став неплатоспроможним або виконання його грошових зобов'язань перед іншими кредиторами повністю чи частково стало неможливим; банк здійснив відчуження чи передав у користування або придбав (отримав у користування) майно, оплатив результати робіт та/або послуги за цінами, нижчими або вищими від звичайних (якщо оплата на 20 відсотків і більше відрізняється від вартості товарів, послуг, іншого майна, отриманого банком), або зобов'язаний здійснити такі дії в майбутньому відповідно до умов договору; банк оплатив кредиторі або прийняв майно в рахунок виконання грошових

вимог у день, коли сума вимог кредиторів банку перевищувала вартість майна; банк прийняв на себе зобов'язання (застава, порука, гарантія, притримання, факторинг тощо) щодо забезпечення виконання грошових вимог у порядку іншому, ніж здійснення кредитних операцій відповідно до Закону України «Про банки і банківську діяльність»; банк уклав кредитні договори, умови яких передбачають надання клієнтам переваг (пільг), прямо не встановлених для них законодавством чи внутрішніми документами банку; банк уклав правочини (у тому числі договори), умови яких передбачають платіж чи передачу іншого майна з метою надання окремим кредиторам переваг (пільг), прямо не встановлених для них законодавством чи внутрішніми документами банку; банк уклав правочин (у тому числі договір) з пов'язаною особою банку, якщо такий правочин не відповідає вимогам законодавства України.

Зі змісту наведених норм слідує висновок, що Уповноважена особа Фонду наділена повноваженнями перевірки правочинів на предмет виявлення серед них нікчемних. В той же час, як це впливає зі змісту вказаного, таке право не є абсолютним, а кореспондується з обов'язком встановити перед прийняттям рішення обставини, з якими Закон пов'язує нікчемність правочину. Одного лише твердження про нікчемність правочину недостатньо для визнання його таким, оскільки воно, у випадку який розглядається, нівелюється протилежним твердженням особи про дійсність вкладу.

Таким чином, за обставин відсутності у розпорядчому рішенні посилань на передбачені законом підстави визнання правочину нікчемним, таке рішення суб'єкта владних повноважень є необґрунтованим [5].

Вищевказані питання судового захисту суб'єктивних цивільних прав сторін договору банківського вкладу (депозиту) не є вичерпними. Окремого дослідження потребують питання захист суб'єктивних прав сторін договору банківського вкладу (депозиту) у зв'язку з виконанням рішень судових органів відносно зобов'язання тієї чи іншої сторони до належного виконання умов вказаного договору. Це пов'язано із можливістю встановлення мораторію на задоволення вимог кредиторів у випадку встановлення у банківській установі тимчасової адміністрації та подальших подій, не пов'язаних з відновленням платоспроможності такого банку навіть за наявності рішення суду, що набрало законної сили. І за умови, що цим актом правосуддя вирішено справу щодо спірних правовідносин, які виникли внаслідок неналежного виконання договору банківського вкладу (депозиту).

Зміни до Закону України «Про судовий збір» також суттєво ускладнили можливість реалізації права на звернення до суду за захистом порушених прав та інтересів вкладників. Такий висновок обґрунтовується введенням на законодавчому рівні необхідності сплачувати судовий збір перед подачею позовної

заяви до суду. Законодавство про судовий збір, що діяло раніше, звільняло від сплати судового збору суб'єктів, що подавали позовні вимоги з правовідносин, що виникали з договору банківського вкладу (депозиту), фактично прирівнюючи ці правовідносини до правовідносин, котрі виникають з захисту прав споживачів. Необхідність сплати судового збору позивачем при зверненні до суду за захистом ускладнює можливість захисту речових прав у позовному порядку в разі їх порушення.

Список використаних джерел:

1. Приватноправові механізми здійснення та захисту суб'єктивних прав фізичних та юридичних осіб: монографія / за ред. В.Л.Яроцького. – Харків: Юрайт, 2013. – 272 с.
2. Гусаров К.В. Проблемы гражданской процессуальной правосубъектности: Дисс. ... канд. юрид. наук. – Х.: Нац. юрид. акад. Украины имени Ярослава Мудрого, 2000. – 201 с.
3. Постанова Вищого господарського суду України від 04 червня 2014 р. по справі № 910/21669/13 //Ел. ресурс: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/39197304>.
4. Рішення Апеляційного суду Харківської області від 06.08.15 р. по справі № 638/1506/15-ц //Ел. ресурс: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/48429486>.
5. Постанова Вищого адміністративного суду України від 22.10.15 р. по справі К/800/23891/15 //Ел. реєстр: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/52930918>.

Стрілько В. Ю.

*аспірант кафедри міжнародного приватного права
Інституту міжнародних відносин
Київського національного університету імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

РОЗШИРЕННЯ ПОВНОВАЖЕНЬ НОТАРІУСІВ У СФЕРІ ДЕРЖАВНОЇ РЕЄСТРАЦІЇ – КРОК ДО НАБЛИЖЕННЯ ЗАКОНОДАВСТВА УКРАЇНИ ДО ЗАКОНОДАВСТВА ЄВРОПИ

26 листопада 2015 року Верховною Радою України прийнято Закони України «Про внесення змін до Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб – підприємців» та деяких інших законодавчих актів України щодо децентралізації повноважень з державної реєстрації юридичних осіб, фізичних осіб – підприємців та громадських формувань» та «Про внесення